

İSRAİLDE SENDİKACILIK HAREKETLERİ
VE
HİSTADRUT TEŞKİLÂTI

Dr. Ekmelel ZADİL
İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi

GİRİŞ :

- I — *İsrailin kısa bir tarihçesi.*
- II — *Histadrut Teşkilâtı.*
- 1 — Kuruluş ve tarihçe.
  - 2 — Terekküp tarzı ve işleyişi.
  - 3 — Sendikalar.
  - 4 — Sosyal Sigortacılık.
  - 5 — Eğitim faaliyeti (Asya - Afrika Enstitüsü).
  - 6 — Diğer faaliyetleri.
  - 7 — Maliyesi.
- III — *İktisadî Tesisler ve Kooperatifçilik Hareketleri.*
- 1 — Hevrat Oudim.
  - 2 — Thuvo.
  - 3 — Solel Boneh.
- IV — *Zirai Reform Cemaatleri.*
- 1 — Kibbutzlar.
  - 2 — Moshavlar.

G İ R İ Ş

«Sosyal Siyaset Konferansları» içindeki bu seneki konuşmamı «İsraildeki Sendikacılık Hareketleri» teşkil etmektedir. Hemen şu nu ifade edeyim ki, İsrailde Sendikacılık hareketleri tetkik edilirken hareketlerin en yüksek organı *Histadrut*'un çalışmalarını ve kuruluş ile işleyişini mütalâa etmek gerekir ve İsrail'e giden herkesin gördüğü gibi, Histadrut devlet içinde bir devlettir. İşçilerin ve sendikaların en yüksek ve kudretli organı, Kooperatiflerin birliği, ekonomik düzenin tanzimcisi ve nihayet İsraildeki işletmelerin % 15 ine sahip büyük bir işveren...

İsrail'e bu kudretli organizasyonun davetlisi olarak 1962 Ekim ayının ilk haftasında kıymetli meslekdaşım Fakültemiz Sosyal Siyaset Kürsüsü Şefi Prof. Orhan Tuna ve işçi mevzularımın değerli yazarı Kemal Sülker arkadaşlarla yaptığım 10 günlük bir ziyarette edindiğim bilgileri buraya aksettiriyorum. Bu vesile ile bizi davet nezaketini gösteren, büyük hüsnükabul ile memleketimizde Ticaret Ataşeliği yapmış Bay Oren gibi kıymetli bir mihmandar terfik eden Histadrut idarecilerine teşekkürü borç bilirim. Aynı zamanda İsraildeki ikametimiz esnasında bizlere çok büyük bir alâka gösteren, İsrailde edindiği iki senelik kıymetli bilgilerle bizleri tenvir eden eski Millî Birlik Komitesi üyesi emekli Binbaşı Rifat Baykal'a da üçümüz adına bir kere daha teşekkür etmek isterim.

I — İSRAİL'İN KISA BİR TARİHÇESİ

İsrail, 1948 de istiklâle kavuşup müstakil bir devlet olmuştur. 1919'a kadar Osmanlı İmparatorluğunun Filistin Vilâyeti olarak, 1919 - 1948 arasında da İngiliz mandası altında kalmıştır.

1948'de 600 bin nüfuslu bir ülke iken, 1962 sonunda 2,5 milyona yaklaşan İsrail, Asya kıtasının batı ucundaki bu dar toprak parçası 8.000 mil karedir.

İsrail, Birleşmiş Milletlerin, kabul ettiği bağımsızlığından bu yana, güvenliliği ve hayatına yapılan ısrarlı tehditler altında, yapıcı program ve plânlı faaliyetlerine devam etmiştir. İngiliz mandası altındaki 30 yıllık devre içinde Arap ve Musevî topluluklarının kötü olan münasebetleri, İsrail'in bağımsızlığına kavuşmasından sonra da düzelmiş değildir. Aralarında siyasî ve iktisâf bir münasebet olmadığı gibi İsrail'den Arap ülkelerine, ve Arap ülkelerinden İsrail'e giriş - çıkış tamamiyle yasak edilmiştir.

1948'denberi İsrail'e 70 muhtelif memlekette 1 milyondan fazla göçmen gelmiştir; buna rağmen politik, sosyal ve ekonomik müesseseler istikrar ve tesirliliğini kaybetmemiştir.

İsraili her yıl binlerce insan ziyaret etmekte olup, bunların büyük ekseriyetini dünyanın muhtelif bölgelerinde yaşayan ve yardım eden musevîler teşkil etmektedir. Gerek bunlar (bu musevî zümre), gerekse İsrail'i ziyaret eden bîtaraf kimseler, İsrail'de hakikaten şuurlu ve plânlı bir kalkınmanın mevcudiyetini müşahede etmektedirler. Bu kalkınmada en büyük rolü, müteakip fasıllarda göreceğimiz Histadrut Teşkilâtı oynamaktadır.

II — HİSTADRUT

1) Kuruluş ve tarihçesi :

Histadrut Dünyada eşi olmayan bir organizasyondur. Umumiyetle «İsrail Sendikalar Birliği» olarak tanınan Histadrut, aslında bugünkü İsrail devletinin temelini teşkil eden daha doğrusu temeline ilk harcı koymuş olan bir teşkilâttir. Bu teşkilât daha Osmanlı İmparatorluğu devrinden beri müstakil bir İsrail devleti kurmak isteyen ve dünyanın her tarafına yayılmış bulunan idealist musevilerin Filistine hicret etmelerini ve böylece müstakil bir devlet kurulmasını sağlamış, bu teşebbüslere önderlik etmiştir. Filistine hicret ve müstakil bir devlet kurma fikrini benimsiyenler arasında her yaştan, her meslekten ve her cinsten kimseler mevcuttu. Bunlar tedricen İsrail'e hicrete ve muhtelif sahalarda çalışmaya başladılar. Gelenler arasında milletlerarası alanlarda isim yapmış yüksek kaliteli bilginler, üniversite hocaları, sanatkârlar da yer almıştı. İsrail'e dönmek isteyenler gittikçe artıyordu. Ancak bunların büyük bir kısmı mütefekkirler, memurlar, tüccarlar, mühendisler gibi «fikir işçisi» diyebileceğimiz kimselerden terekküp edip ve yeni bir vatan inşası için gerekli «beden işçisi» çok az sayıdaydı. Bu durum karşısında hep birlikte, her sahada kollektif mesai gerekiyordu. İşte bilhassa İsrailin ilk kuruluşunda büyük rolü olan Kibbuz Teşkilâtı, kollektif ziraati teşkilâtlandırmak hedef ve amacı ile meydana geldi. İsrailde toplanmaya başlandıktan sonra bölgenin ekonomik ve iş şartları bakımından daha ziyade tarım ve inşaat sahasında çalışmak gerekiyordu. Vasıfsız işçilerin ve gençlerin yambaşında herhangi bir sosyal tefrik yapmaksızın yüksek kaliteli bilginlerin, Üniversite hocalarının, sanatkârın ve hattâ kadınların da ziraat sahasında, inşaatlarda, kanalizasyon vesair her türlü ağır ve zaruri işlerde müştereken çalışmaları icap ediyordu. İşte bu arada 1920 senesinde bütün çalışmaları içine almak üzere bir teşkilât kurma cihetine gidilmiş ve Histadrut bu şekilde meydana gelmiştir.

Buraya işveren durumundakiler müstesna herkes girebilir. İşveren mefhumu biraz geniş tutulmuş olup bir çırakla çalışan bir berber, bir taksi işleten otomobil sahibi, bir sekreter kullanan bir avukat dahi Histadrut'a üye olabilir ve olmaktadır, fakat büyük ir mağaza sahibi buraya dahil olamaz.

Burdaki düşünce tarzı şudur; Başkasının emeğiyle geçinenlerde işçi itibar edilir. Her işçi Histadruta dahil olduğundan sanayi ve ziraat işçilerinden maada, yanında sekreter istihdam eden avukatlar, doktorlar, 1-2 çırak çalıştırıyor ve bilfiil kendisi de çalışıyor ve satış yapıyorsa bakkal da işçidir. Aynı şekilde bir berber, taksi soforü küçük bir dükkân sahibi işçi addedilir. Şayet, Batıda «müstakil» zümre olarak kabul edilen bu kimseler bilfiil çalışmaya ve yanlarında personel istihdam ediyorlarsa, bunlar «İşveren» olarak kabul ve mütalâa olunmakta ve Histadrut dışında kalmaktadırlar.

2) Terekküp tarzı :

Histadrutun kuruluşu ve terekküb tarzı diğer sendikalardan tamamıyla ayrıdır. Şöyle ki:

a) Evvelâ herkes, hangi meslek ve iş kolunda çalışırsa çalışsın Histadruta dahil olur. Bilâhare Histadrut içindeki kendi mesleğindeki muayyen sendikalara ithal edilir. Yani bir Konfederasyon olarak kabul ettiğimizde malûmdur ki bir kimse evvelâ sendikaya girer ve sendika konfederasyon üyesi olur. Halbuki Histadrutda evvelâ konfederasyona giriliyor ve orası sizi mesleğinize göre olan sendikada teşkilâtlandırıyor.

b) *Aidatlar* bahsine gelince: Aidatlar doğrudan doğruya Histadruta ödenir. Bütçeyi Histadrut yapar ve her sendikaya gerekli gördüğü meblâğı ayırır. Yani bu vaziyet karşısında Histadrut, kendi bünyesi içinde bulunan ünitelerine, müdürlüklerine veya şubelerine zaruri gördüğü tahsisatı ayıran bir Umum Müdürlük tarzındadır. Bir sendikanın çok fazla veya çok az ayidat toplama durumunda olması bir şey ifade etmez, ayidam tümüne sahip olan Histadrut, bütçeyi yapmaktadır. Demek ki az üyeli sendikaların da bu şekilde daha fazla tahsisata sahip olmaları kabil olmaktadır.

Ayidatlar umumiyetle ücretlerin % 4,5 dur.

c) İşçilerin aldıkları ücretleri de *Toplu Sözleşmeler* marifetiyle Histadrut tesbit eder. Bundan da şunu anlıyoruz ki, bütün çalışanların adına Toplu Sözleşmelerde taraf olarak Histadrut ortaya çıkmaktadır.

Histadrut ücretleri tesbit ederken dört unsuru nazarı itibara alır:

- 1) Bilgi ve ihtisasa göre tesbit edilen temel ücret,
- 2) Bölgelere göre pahalılık zammı,
- 3) Aile zammı,
- 4) Kıdem zammı.

Sendikalardan maada her şehirde (Tel - Aviv, Hayfa, Kudüs gibi büyük şehirlerin yanı başında küçük kasaba ve Ziraat Reform Cemaatleri bulunduğu ünitelerde de) bir «Mahallî İşçi Kurulları» mevcuttur ve Histadrut'a bağlıdırlar. Mahallî İşçi Kurullarının adedi 45 dir.

Bir greve, bir sendika tarafından karar verilirken buna o şehirdeki Mahallî İşçi Kurulunun veto hakkı vardır. Veto edilmesi halinde daha yüksek organ olan federasyona gider. Bunun tetkikinden sonra da Histadrutun tasdikine gönderilir. Nihai merci olan Histadrutun kararı kesindir. Histadrutun tasdik ettiği grev meşru grev sayılır ve greve katılanlara gerekli yardımlar yapılır aksi takdirde bu, gayri meşru bir grev sayılır.

Gördük ki grev esnasında greve katılanlara yapılan yardımlar Histadrut tarafından sağlanmaktadır. Bu sayede zengin ve fazla sayıd üyeli sendika ile fakir sendika arasında grev yardımlarının yapılması malî yönden herhangi bir fark meydana getirmez.

Grev yardımlarının nisbetine gelince, greve katılana ilk hafta bir şey ödenmez, ikinci hafta ücretlerinin % 25, ondan sonra müteakip haftalarda % 75 ödenir.

Batı sendikaları ile mukayese edildiği takdirde sağlanan yardımların bir hayli eksik olduğu ve ancak uzun süren grevlerde batı nisbetlerinin esasları tatbik edilmektedir. Bundan da Histadrutun kısa süreli grevlere fazla iltifat etmediği veyahut da başlıyan grevi durdurmak çabasında olduğu anlaşılmaktadır.

Bu sistem bilhassa grev halinde en zayıf bir sendikanın bile greve mukavemet gücünü arttırması ve böylece başarıya ulaşması bakımından çok faydalı görülürse de kanaatimce bu muhtar idareyi, sendikaların şahsî inisiyatifini kaldırmakta ve bunları tabii duruma sokmaktadır.

1961 de 1200 tekstil işçisinin katıldığı Mahallî İşçi Kurulunun tasvip ve Histadrut'un tasdik ettiği üç ay süren grev sendika taleplerinin kabulü ile neticelenmiştir.

d) *Sendika idarecilerinin durumları.*

Sendika idarecilerinin tekmiil maaş ve sair masraflar Histadrut tarafından ödenir. Böylece zengin ve fakir sendika idarecilerine ödenen maaşla da bir yeknesaklık sağlanmaktadır.

Bu konuda da yukardaki mülâhazamı belirtmek isterim.

3) **Sendikalar :**

Bir nevi devlet teşkilâtı olan Histadrutda sendikacılık dairesi mevcut bulunmaktadır. Bu daire, 13 üyeli bir kurul tarafından idare edilmektedir. Bütün idareciler seçimle gelir ve yine Histadruta has bir garabet içinde seçimle yapılmaktadır. Histadrutun bir nevi anayasası olan statüsüne göre tabîî vaziyette çalışan veya müstakil durumda olup başkalarını istismar etmeden kendi de çalışan ve Histadrutun nizamlarını kabul eden 18 yaşım bitiren kadın ve erkek buraya üye olabilmektedir. Histadrutun içinden müfrit soldan mütedil sağa kadar olmak üzere 7 tane siyâsî parti mensupları yer almaktadır. Her parti görüşüne yer vermek üzere genel kurul delegeleri siyâsî parti mensubiyetleri bakımından seçilirler, böylece 1959 kongresindeki 801 delegenin şu şekilde teşekkül ettiği görülür.

Parti	Oy nisbeti	Delege Adedi
Mapai (Muhtelif İşçi Partisi)	% 55	444
Solcular	% 30	248
Merkez	% 9	74
Komünistler	% 2,8	22
Dindarlar	% 1,6	13
		801

Bu delegeler Histadrut idarecilerini ve bu arada 13 kişilik sendika dairesi yöneticilerini seçmektedirler. İdarecilerin ekseriyetinin Mapai (Muhtedil İşçi Partisi) Partisinden olacağı delegelerin dağılışından da anlaşılır; zira seçimleri sendikalar değil, siyâsî partiler yapmaktadır. Siyâsî partilerden hangisi güçlü ise, o güç nispetinde kendi mensubunu bu devir icra heyetine göndermektedir.

Bahsettiğimiz siyasî partilere temsilcisi seklile seçilen, 13 kişilik daimî *İcra Heyeti*'nin her bir üyesi bir dairenin başkanı vazifesini görür. Genel Sekreter İcra Heyetinin Başkanıdır, Merkezi Tel - Aviv'de kendilerine ait bulunan muazzam Histadrut binasında faaliyette bulunan İcra Heyetinin emrinde Histadrut'un muhtelif kısmında 500 kişi çalışmaktadır. Başlıca daireleri şöyle sıralayabiliriz:

1. *Sendikacılık dairesi.*

En mühim olan bu kısım Sendikacılık hareketlerini idareden gayri, prodüktivite, ekonomik araştırmalar ve istatistik ile de iştigal etmektedir.

2. *Karşılıklı yardım dairesi.*

Sosyal yardım faaliyetlerini koordine etmektedir.

3. *Arap İşçiler dairesi.*

Arap işçilerle (İsrailde mebzul miktarda Araplar da vardır) olan problemler bu dairede çizilir.

4. *Organizasyon dairesi.*

Esas dairelerden biri de budur. Mahallî Organizasyonlarla olan faaliyet ve çalışmalar bu dairede koordine edilir.

5. *Dış Münasebetler dairesi.*

Dış memleketlerle Histadrut adına temaslar, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı (I.L.O.) Milletlerarası Hür Dünya Sendikalar Birliği (I.C.F.T.U.) ve diğer Milletlerarası teşekküllerle temas bu daire tarafından yapılır. Bizleri davet eden de bu daire idi.

6. *Meslekî Eğitim.*

Memleket çapındaki eğitim faaliyetleri bu dairece idare edilir. Memleketimizdeki Sendikacıların da temasları, biribirimize öğretmen olarak katılan Yadlin tarafından idare edilir.

7. *Maliye Dairesi.*

Bütçe ile ilgili çalışmalar burada yapılır, aidatlar burası tarafından toplanır.

8. *İstihdam dairesi.*

İstihdam şartlarını tespit ve İşbulma teşkilâtı ile temas buraca yapılır.

Histadrut içinde 35 tane millî sendika (bir nevi federasyon) organize edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca az evvel bahsettiğimiz adetleri 45 i bulan Mahallî İşçi Kurulları da mevcuttur. Bu Mahallî İşçi Kurullarını bir nevi mahallî birlik veya bugünkü Türk-İş temsilciliklerine benzetebiliriz.

Millî sendikalar, sanayi sendika sistemine göre kurulmuştur. Fakat bunlar aynı zamanda mesleklerine göre Mahallî İşçi Kurullarına dahildir.

Çalışmada bir tesanüt ve ahenk sağlamak gayesinin güdüldüğü bu tereküb tarzı görülüyor ki Alman ve İngiliz sistemlerinin meczedilmesine çalışılmış kanaatimce biraz bize yavan gelen bir sistem meydana getirilmiştir. Faraza bir tekstil sendikasının şoförü Millî Sendikada tekstil üyesi, Mahallî Kurulda ise şoförler kuruluna dahil bulunmaktadır. Bir kimsenin bir taraftan tekstil diğer taraftan şoförler gibi iki ayrı organizasyonda organize edilmesi, bu sistem el'an yürürlükte olması hasebiyle faydalı taraflar arzetse gerek. Yalnız, şahsen bana garib gelditini ve bunun nedenini çözemediğimi bir kere daha belirtmek isterim.

Bu 35 sendikanın 1962'deki başta gelenlerini şöyle sıralıyabiliriz :

Büro İşçileri Sendikası	55.000 üye
Ziraat İşçileri »	51.000 »
İnşaat İşçileri »	33.000 »
Metal Sendikası	31.000 »
Hükümet Memurları Sendikası	30.000 »
Öğretmenler Sendikası	18.000 »
Gıda İşçileri Sendikası	15.000 »
Tekstil İşçileri Sendikası	13.000 »

Diğer sendikalar hep 10.000 den aşağı üyeye sahiptirler.

Bu arada 1 - 8.000 üyesi bulunanlar da sırasıyla şunlardır:

Marangozlar	8.000 üye
Basın Teknisyenleri	6.000 »
Hemsireler	6.000 »
Mühendisler	5.000 »
Teknisyenler	4.000 »
Doktorlar	4.000 »
Tayfalar	3.000 »
Dok İşçileri	3.000 »
Otel, Lokanta İşçileri	3.000 »
Taksi Şoförleri	2.000 »

1950 sesine kadar ziraat işçileri sendikası en başta gelen sendika iken görüldüğü gibi bugün bu yer büro işçileri sendikasına geçmiş bulunuyor.

Histadrutdaki sendikalı adedi 635.000 dir. Bu miktar çalışanların % 90 ına tekabül eder ki % 25 - 40 arası olan Amerikan, Alman ve İngiliz sendikacılığından çok yüksek, ancak İsveç ile mukayese edilebilecek durumdadır. (İsveçte nisbet % 90 m üstündedir.)

Histadrut 1920 de kurulduğu zaman 4433 üyeye sahipti ve Haytada ki bu birinci genel kurul toplantısına 87 delege katılmış ve şimdiki Başvekil Ben Gurion Genel Sekreter seçilmişti. 1923 de 130 delegenin katıldığı ikinci genel kurulda üye sayısı 8.500 e yükselmışti. 1927 de üye miktarı 20.000 e yükselmıştir. Büyük gelişme, Hitlerin Almanyada iktidara geçmesi neticesinde musevilere karşı başlayan hareket neticesinde filistine olan hicretin artması ile yükselmiş ve üye sayısı 1938 - 39 da 120.000 ne 1945 de ise 145.000 e yükselmıştir. 1948 de yani İsrail devleti kurulurken Histadrut'daki üye sayısı 185.000 i bulmuştu. 1960 da aktedilen son genel kurula 801 delege katılmış ve bunlar 635.000 üyeyi temsil etmişlerdir. Görülüyor ki Histadrutun üye sayısı, 4433 den 635.000 ne yükselmıştir.

Çalışanların % 90 nın sendikalı olması sendikacılığın İsrailde çok ileri gitmiş bulunmasının ifadesidir. Bu yüzdendir ki İsrailde bulunduğumuz sıralarda Histadrut idarecilerinden daima şu sözleri duyduk. «Bizim vazifemiz İsrail işçileri için yeni bir çalışma hareketi, yeni bir zihniyet yeni bir hayat görüşü kısacası yeni bir

İsrail yaratmaktır.» Görülüyor ki İsrailde yeni bir zihniyet, sosyal bir devlet yaratma çabası hâkim. Umumiyet itibariyle maddî, ferdiyetçi ve egoist olarak tanınan musevi yerine, sosyal hemcins sevgisi ile mücehhez idealizm içinde çalışan bir İsrail yaratılmaktadır ki, bunun öncülüğünü sendikalar ve sendikacılar yapmaktadırlar.

Toplu Sözleşmelerin de Histadrut tarafından meydana getirildiğini yukarıda belirtmiştim. Tekmil çalışma şartları Toplu Sözleşmelerle meydana getirilmektedir. İsrailde Toplu Sözleşmeler hep 2 sene için aktedilir.

Mecburi tahkim sistemi yaktır, ancak şartların değişmesi gerekirse hakeme gidilir. Toplu pazarlıkta ekseriyet sendikası taraf teşkil eder. Çalışanların % 90 ı sendikalı olmasına rağmen, sendikalara dahil olma keyfiyeti tamamiyle ihtiyarî olup «Closed - Shop» sistemine yer verilmez. Toplu Sözleşmeleri teminat altına alan kamu tarafları ihtiyarlarile hareketde serbest bırakılmıştır. Toplu Sözleşmelerin teşmili de kabildir.

Sendikaların karşısında kuvvetli işveren teşekkülleri de vardır ki bunların en kuvvetlileri Manufaktürcüler Birliğidir.

İhtilâf halinde hakeme gidilir.

Hakemlik müessesesi şu şekilde işler; 20 kişilik bir liste tanzim edilir. Bunlar hep bitaraf kimselerden tereküb eder. Üniversite hocaları vesaire gibi... İhtilâf halinde 20 kişilik liste içinden taraflar birer kişi seçer. Taraflar bu iki isim üzerinde müzakere ederek birini hakem intihab ederler. Şayet taraflar bir isim üzerinde ittifak edemezlerse, bu 20 isim bir torbaya konulup kura ile birisi hakem seçilir.

4) Sosyal Sigortalar ve Sosyal Yardım :

Histadrut teşkilâtı içinde esash bir Sosyal Yardım Teşkilâtı mevcuttur.

1954 senesinde kabul edilen Millî Sigorta Kanunu ile İsrailde sosyal sigorta resmen kurulmuş ve hemen teknil çalışan nüfusu kavrayan bu müessese *Millî Sigorta Teşkilâtı* ismi altında faaliyette bulunmaktadır. Büyük bir muhtar idare sistemine dayanılarak kurulmuş olan Sosyal Sigorta Teşkilâtı gayet sıkı bir kontrole tabi tutulmuş bulunmaktadır. Çalışma Bakanının başkanlık ettiği 40

kişilik bir murakabe kurulu mevcut olup bu kurulda tabiatıyla Histadrut da esaslı bir şekilde temsil edilmektedir.

Esasen sosyal sigortanın azevvel de belirttiğimiz gibi ilk kurucu ve tatbikçisini Histadrut teşkil etmektedir.

İsrailde Sosyal Sigorta çalışmaları daha 1911 senesinde yani Histadrutun kuruluşundan evvel, ziraat işçilerinin *Kupat Holim* ismi altında kurdukları bir ihtiyar sandık faaliyetiyle başlamıştır. Bu müesseseyi Histadrut da benimsemiş ve kendisine dahil olan herkes otomatik olarak bu hastalık sigortası sandığına dahil edilmektedir.

Histadrutun dışından ve işveren durumunda sayılanların da bu hastalık sigortası sandığına dahil olabilmeleri yüzünden, *Kupat Holim*'e dahil olanların miktarı 1961 sonunda 1.400.000 e yükselmiştir. 1911 de sadece 150 kişi buraya dahilken bu miktar 1922 de 10.000 e, 1932 de 39.000 ne, 1942 de 210.000 ne ve nihayet 1961 de 1.400.000 ne yükselmiştir.

Bu müesseseden bilhassa yeni gelen göçmenler istifade etmektedirler.

Kupat Holim'in çölün ortasındaki *Beersheba*'da ziyaret ettiğimiz modern hastahane, Amerikan sendikaları yardımlarıyla meydana gelmiştir. Çöl ortasındaki bu modern müesseseye Bedevilerin de fazlasıyla rağbet ettikleri ve doğum yapacak karılarının burada doğum yaptırdıkları görülmüştür. Hastahane Baş Hekiminin ifadesine göre karşılaştıkları en büyük müşkülât, karılarını derhal tarlaya çalışmaya göndermek isteyen Bedevilerin, doğumun 5 ci günü hastahanedan çıkarmak istedikleri ve hastahane idaresinin buna karşı koymasını. Tıp Fakültemiz mezunu İzmirli bir eski vatandaşımız olan baş hekim gayet selis bir Türkçe ile bize çok kıymetli malûmat vermiştir.

Çalışanların % 75 i Sosyal Sigortadan istifade ederler.

Sosyal Sigortalara ziraat işçileri de dahildir. Esasen çalışanların büyük bir nisbeti ziraat işçisi olması hasebiyle Sosyal Sigortadaki nisbet tarım işçilerinin de bu müesseseye dahil olmaları sebebiyle bu kadar yükectir. Ziraî Sosyal Sigortacılık sahasında İsrail en başta gelen sırayı işgal etmektedir.

Bu ziraat işçisinin inşaata, inşaat işçisinin tekstile ve tekstil işçisinin de ziraate geçmesi halinde haklar aynen devam eder. Böylece sanayiden ziraate, ziraatten sanayi veya genel hizmetlere gencilerin Sosyal Sigorta hakları baki kalır.

İsrailde Hastalık Sigortası *Kupat Holim* tarafından tedvin edilmekte ve başta Amerika olmak üzere dışardan gelen yardımlarla bu müessese daha kuvvetli hale getirilmekte ve daha ziyade Histadrutun idaresi altında bulunmaktadır.

Histadrut topladığı aidatların takriben % 47 sini *Kupat Holim*'e aktarır. Histadrut üyelerinden ücretlerinin % 4,5 ğunu aldığına göre, bunun % 2 si Hastalık Sigortası için sarfediliyor demektir. Üyelerin aileleri de sağlık tesis ve yardımlarından faydalanırlar.

Kupat Holim'e ait 16 hastahane, 100 den fazla lâbaratuar mevcut olup, bu hastahanelerde 2700 yatak bulunmaktadır. *Kupat Holim*'e ait tekmil müesseselerde 1962 senesinde 9700 kişi vazife görmekteydi ki bunların 1900 ünü doktorlar ve 1650 sini de hemşireler teşkil ediyordu. Kendilerine ait eczaneleri ve gayet muntazam dış klinikleri de mevcuttur.

İhtiyarlık sigortasına gelince; Millî Sigorta içinde organize edilmiş olan ihtiyarlık sigortasına dahil olanlar % 1,4 ünü ihtiyarlık sigortası primi olarak öderler. İşverenin hissesi ise % 1,9 dur. İhtiyarlık yaşı erkeklerde 65, kadınlarda 60 olarak kabul edilmiştir.

Analık sigortasında, doğum yapan sigortalı kadın çalışmadığı müddet zarfında ücretinin % 75 ini alır.

Kaza Sigortalarında her yerde olduğu gibi primler doğrudan doğruya işveren tarafından ödenir. Bu primler iş kolunun ağırlık derecesine göre % 05 - 3 arasında değişir. Çalışmadığı müddet zarfında ücretinin % 75 ini alır.

5) Eğitim Faaliyeti :

Asya - Afrika Enstitüsü: Eğitim işlerini yürütmek üzere bir Enstitü kurulmuştur. Bu Enstitünün başlıca gayesi işçi ve kooperatif hareketlerinin Asya ve Afrika memleketlerinde gelişmesini sağlamaktır. Görülüyor ki bu Enstitü yalnız İsrail için değil, fakat aynı zamanda Asya ve Afrika camiası mensupları için de faa-

liyette bulunmaktadır. Enstitünün başında Akiva Eger isminde sefirlik yapmış işin ehli, kıymetli bir müdür bulunmaktadır. (Histadrut içinde eğitim faaliyetleri ayrıca sendikalar ve Mahallî İşçi Kurulları tarafından yönetilmekte isie de ben burada sadece bu enstitünün faaliyetlerinden kısaca bahsedeceğim).

Enstitü çok modern büyük bir binada faaliyette bulunmakta olup gayet iyi tefriş edilmiş, teknil konfora haiz içinde yatakhaneleri, dershaneleri, kütüphane, dinlenme ve oyun salonlarını ihtiva etmektedir.

Bu Enstitüde Sendikacılık ile Kooperatifçilik hareketlerinin gelişmesi için 3,5 ay devam eden kurslar halinde eğitim yapılır. Enstitü her kurs devresi için teknil Asya ve Afrika devletlerinden seçilen 50 talebe kursiyer katılır. Bunların seçimi doğrudan doğruya bağlı oldukları sendika veya kooperatifler tarafından yapılır. Bazı ahvalde bu bölge dahilindeki devletler kendi memur ve uzmanlarını da bu seminere yollamaktadırlar.

Masraflar :

Kurslara katılanların yer masrafları kursiyerlerin kendi teşekküllerine aittir. İsrail topraklarına (daha ziyade hava alanına, zira İsrail'in Arap devletleri tarafından bir nevi abluka edilmesi dolayısıyla buraya hava yolu veya Hayfa'dan gelmek mümkündür.) ayak bastıktan itibaren teknil masraflar Enstitü idaresi, daha doğrusu Histadrut tarafından karşılanır.

Senede iki kurs tertiplenir. Bunların birisi İngilizce, diğeri Fransızca konuşanlar için tertiplenir. Demek ki İbranice, İngilizce veya Fransızca bilmeyenler bu Enstitüden faydalanamazlar. (Memleketimizde ilk kurulduğu zamanki Yakın ve Orta - Doğu Çalışma Enstitüsünün çalışmasına müşabih bir sistem).

1962 başında açılan bir seminere I.L.O. da yardım etmiş ve mezkûr seminere 2 de Türk iştirak etmiştir. İstihbaratıma nazaran bu vatandaşlarımız Tarım Kooperatifçiliğini tetkik etmek üzere bu seminere katılmışlardır. Her seminere, aralarında kadınlar da bulunan takriben 50 kişi katılır.

Seminer Mevzuları :

Seminerde işçi hareketleri ve kooperatifçilik bahsinde gerekli bütün bilgiler verilmektedir. Bilhassa işçi hareketlerinde «gelişmek-

te olan memleketlerde işçilerin oynayacağı roller», geri kalmış memleketler için işçilerin teşkilatlanmasını önemi, kooperatiflerin vazife ve önemi, tarım kooperatiflerinin bu bölge içindeki rolleri, İsrailin durumu ve kalkınmanın kooperatifler marifetiyle oynayacağı roller ve sendikacılık bahsi başlıca konuları teşkil etmektedir.

Görülüyor ki seminer esas olarak üç konuyu ele alır:

1. Gelişmekte olan memleket işçilerinin rolleri. Bu kısımda bilhassa geri kalmış memleketler için en mühim faktörün teşkilatlanma olduğu fikri aşılır.

2. ci gurubu Kooperatifçilik bahsi teşkil ediyor.

3. cü gurubda Sendikacılık bahsi enine boyuna tetkik edilir. Bu arada sendikaların vazifeleri izah edilirken ücret artışı, günlük çalışma müddetleri ve diğer çalışma şartları düzelmesi gibi hususların yanısında sendikaların sadece talep eden müesseseler değil, aynı zamanda millî ekonomide çok önemli ve hayati roller oynayan, oynamaları lâzım gelen teşekküller olduğu hususunda bilhassa kıymet verilir.

Seminer faaliyetlerini sadece nazari sahaya inkisar ettirmez, tatbikata da girişilir. Meselâ İsrailde bulunduğumuz sırada (1962 Ekim) seminer grubu bir haftalık tetkiklerde bulunmak, bilfiil içinde yaşayıp çalışmalara katılmak üzere bir Kibutz'a gitmişlerdir. Oradan sonra bir hafta da bir Moshav'a gidecekler ve böylece 15 gün müddetle köylerde kalıp oradaki hayatı içinden görmüş ve yaşamış olacaklardı.

Enstitü 1960 senesinde kurulmuş olup doğrudan doğruya Histadrut tarafından finanse edilir. İsrail devleti idaresine karışmadığı gibi herhangi malî yardımda da bulunmaz. Milletlerarası kooperatif alyans'ı Enstitüye yardıma başlamıştır, ki bu yardım daha ziyade Enstitüye kooperatifçilik tedrisatına gelecek kursiyerlerin yol masraflarına yardım sahasına inkisar etmektedir.

Enstitünün bütçesi 400.000 İsrail lirasıdır. (Takriben 150.000.— dolardır.) Seminere katılanlar Enstitüde kalırlar, 2 - 3 er kişilik odalarda barındırılır, yemekhanede yerler. Bütün bu masraflar ve İsrail için yapacakları yol masrafları Enstitü tarafından karşılandığından mâda ayrıca adam başına ayda 45.— İsrail lirası (takriben 150 - 160.— TL.) ödenir.

6) Histadrut'un diğer vazifeleri :

Histadrut, eğitim, sosyal sigorta ve sosyal yardımlar, Toplu Sözleşmelerin akdi ve sendikacılığın organizesinin yam başında, ücret tesbiti konusuna büyük bir önem verip bunu başta gelen vazifeler arasında mütalâa etmektedir.

Ücretler : a) Evvelâ bir ücret etüdü yapılır.

Ücretler Histadrut tarafından tesbit edilmektedir ve bu vazife Histadrutun araştırma dairesi marifetiyle yürütülür, esasen araştırma dairesinin bir ücret politikası, diğeri de Histadrutun ekonomik durumunun tanzim olması üzere başlıca iki vazifesi vardır.

Ücretleri tesbit etmek için evvelâ «Survey of Wages» dediğimiz «iş piyasasının ücret etüdüleri» yapılır. İnşaat dahil her sanayi kolunda ücret araştırmaları etüdüleri yapılır. Bu etüdler yapılırken talebelerden de istifade edilir ve ayrıca Çalışma Bakanlığı Araştırma Kurulu, İstatistik Umum Müdürlüğü ve Merkez Bankası Araştırma Kurulu işbirliği yapılır. İş piyasasının ücret bakımından yapılan bu etüdler İ.B.M. sistemi ile yürütülür. İnşaat sanayiinde umumiyetle şartlarda çok değişik haller mevcuttur. Hali hazırda bu sanayide yüksek konjoktür devresi idrak edilmekte olduğundan ödenen ücretler, tesbit edilen normal tarifelerin üstünde bulunmaktadır. Hattâ ilgililerin ifadelerine göre ödenen bu yüksek ücretler bazen defterlerde tam olarak gösterilmemekte ve daha fazla ücret ödendiği halde daha az geçirilmektedir.

b) Ücretler iki senede bir tesbit edilir. Ekseriyetle sonbaharda sanayide, mart ayında da âmme sektörü ile basının ücretleri tesbit edilir.

Ücretler tesbit edilirken ödenecek ücretler hakkında son iki senelik durum üzerinde yukarıda saydığımız müesseselerden başka bankalardan ve diğer gerekli teşekküllerden de malûmat alınıp ona göre elde edilen netice Histadrut'un sendika dairesi başkanına verilir. Mezkûr daire başkanlığı iki taraf arasında ücretler hakkında nihâf neticeye varır.

Ücretleri tesbit etmekle mükellef olan bu dairede sekiz tane daimî eksper mevcut olup etüdler yapılırken gerekli yardımcıları muvakkat bir zaman için angaje edilir.

e) Ücretler tesbit edilirken Histadrut ücret artışlarının fiyatlara inikasına mani olmaya çalışır. Böylece enflasyondan kaçınılmış olur. Histadrut tesbit edilen ücretlerin üstünde ücret ödenmesinin aleyhinde bulunmaktadır. Zira bunu Histadrut bir nevi kartopu halinde mütalâa eder. Nasıl kartopu yuvarlandıkça büyürse, bir yerde marjın üzerinde ücret tesisi fiyatlara inikas edeceğinden enflasyondan korkulur.

Bilhassa devlet sektöründe fiyat artışlarından tamamiyle kaçınılmaktadır, zira bu artışlar devlet kasasından çıkacağından, yeni vergilerle karşılamak zorunda kalacak bu da halka intikal edeceğinden bir pahalılık bir zorlama meydana gelecektir.

7) Maliye :

Histadrutun esas gelirini yani malî kaynaklarını üyelerden toplanan aidatlar teşkil etmektedir. Aşağıda göreceğiniz gibi Histadrutun kendine ait iktisadî teşekküllerine rağmen yine de üye aidatı esas gelir kaynağını teşkil etmektedir. Aidatlar, düşük ücretlerde ücretin % 4 ünden daha yukarı gelirlerde ise ücretin % 4,5 nu teşkil etmektedir. Bir aidat ödeyen üye tekmi Histadrutun sağladığı haklardan, grev fonlarından, sosyal yardımlardan faydalandığı gibi kooperatifçilik gelirlerinden de faydalanırlar. İşsizlik hallerinde üyeler aidat ödemezler, buna rağmen her hususta aidat ödeyenlerin istifade ettikleri haklarından faydalanırlar.

Histadrutun 1960 senesi bütçesi 22,7 milyon İsrail lirasına bağlı olmaktadır. (Takriben 10 milyon dolar.) Fakat bu arada şunu da belirtelim ki Histadruta yabancı memleketlerdeki bilhassa Amerikada kurulu bulunan bir teşekkül tarafından esash yardımlar sağlandığını ilâve edelim.

Başta Amerika olmak üzere dışarıdan gelen bu yardımlar bilhassa sağlık, kültür ve yeni gelen göçmenlerin meslekî eğitimleri sahasında kullanılmaktadır.

Bersheba bölgesinde yani tam çölün ortasında ziyaret ettiğimiz çok modern bir sosyal sigorta hastahanesinin doğrudan doğruya Amerikadan gelen yardım fonları ile meydana getirildiği bizzat başhekim tarafından ifade edilmişti. Kudüsdeki modern üniversite de yine Amerikadan gelen yardımlarla meydana getirilmiştir.

III — İKTİSADİ TESİSLER VE KOOPERATİFLER

Histadrutun bir işçi sendikaları konfederasyonu olduğu kadar kooperatifleri de içine alan bir organizasyon olduğunu yukarıda belirtmiştik. Böylece biz Histadrutu bir nevi «*Sendikalar ve kooperatifler Birliği*» diye vasıflandırmak belki de Histadrutu en iyi bir şekilde tarif etmek olur. Aynı zamanda Histadrut iktisadî ve ticarî faaliyetlerde bulunmakta olup bir takım büyük firmalara sahiptir ve bugün İsraildeki fabrika ve işletmelerin % 15 i Histadrutundur. Bu vesileyle İsraildeki işletmelerin % 65 nin özel ektöre % 20 sinin devlete ve gördüğümüz gibi % 15 inin de Histadrut'a ait olduğunu ifade etmek isterim.

Yukarıdan beri görülüyor ki İsrailin kuruluşunda önderlik eden ilk öncüler ferdiyetçi değil, sosyal ve toplumcu düşüncelerle hareket etmişler ve Histadrutu iki temele dayıyarak:

- 1) Sendikacılık hareketleri,
- 2) Kooperatifçilik hareketleri.

şeklinde kurmuşlardır. II. ci fasılda sendikacılık hareketlerinden bahsettik. Bu fasılda ise Histadrutun ikinci büyük fonksiyonunu yani kooperatifçilik faaliyetlerini kısaca inceliyeceğiz.

Histadruta dahil olan herkes aynı zamanda hem dahil olacağı sendika üyesi hem de *Hevrat Oudim* teşkilâtı üyesi olur.

Hevrat Oudim :

Hevrat Oudim, kooperatifler birliği demektir. Kooperatifler hem istihlâk, hem istihsal ve hem de tarım sahasından meydana gelmektedir. Bu arada tabiatıyla yapı kooperatiflerine de elbette yer verilmektedir.

Bütün bu kooperatifleri içine alan teşekkül *Hevrat Oudim* olarak tesmiye edilmektedir. Bu o kadar büyük bir teşkilâttır ki, Histadrut'a dahil olanlardan tam 182.000 kişi (takriben % 25) Hevrat Oudime dahil muhtelif kooperatiflerde çalışmaktadırlar. Görülüyor ki yalnız bu kooperatifçilik hareketleri dolayısıyla Histadrut, 182.000 kişinin işvereni de durumundadır.

Kooperatiflerin İsrailde büyük bir önemi olmasının başlıca sebebi İsrailin kuruluşu, daha doğrusu muhaceret hareketiyle ilgilidir. Histadrutun 1920 de kurulduğunu gördük. Fakat ondan evvel de Filistinde mazisi 1880 senelerine kadar dayanan küçük bir işçi teşkilâtı vardı. Daha Filistinin bir Osmanlı İmparatorluğu vilâyeti olduğu zamanlarda da ilk Musevi muhacereti başlamıştı. Bunlar aralarında küçük bir teşkilât kurmuşlar ve bu teşkilât Histadrutun ve dolayısıyla İsrailin temeline atılan ilk harç vazifesini gurmüş-tür diyebiliriz.

1910 sıralarında yani takriben 50 sene kadar evvel yeni ve genç bir generasyonun İsraille muhacir olarak gelmeye başladığını görürüz. «Pironeur: Öncüler» diye vasıflandırdığımız bu hareket ikinci muhaceret olarak kabul edilmektedir. Bu ikinci muhacir zümresinin gayesi ziraatçı olmaktı ve ilk gelenlerin zihniyetinden tamamiyle ayırdılar. Birinci muhacereti teşkil edenlerin gayeleri daha ziyade toprak ağası olmak ve Arapları çalıştırarak bundan faydalanmaktı. Yani görülüyor ki birinci muhacirler grubu daha ziyade işveren olmak hedefiyle hareket etmiştir.

İkinci muhacirler zümresinin hedefi ise bizzat çalışmak, tarım işçiliği yapmak ve ecir istihdam etmemek şeklinde ifade edilebilir. Elbetteki serbest hayata atılınacaktı, fakat hedef hiç bir surette tüccar, avukat vesair serbest meslek erbabı olmak değil, büyük kısım tarım işçisi olmak suretiyle ziraatte serbestliği sağlayacaktır. Bunlar müşterek hareket gayesiyle «*Yahudi Ziraat İşçileri Sendika*» sını kurdular ve böylece ilk siyonist teşkilât meydana gelmiş oldu. Mezkûr teşkilât 1912 de üç tane Kibuts kurarak kooperatifçiliğin esaslarını attı. 1916 da *Hamashbir* namı altında istihlâk kooperatifler birliğini kurdu. Hamashbir sosyal tesisler meydana getirdi ve esaslı sosyal yardımlar sağladı. Bir hastahane kurdular ve böylece sosyal yardım da başlamış oldu. 1920 de Hayfa'da toplanan ve Histadrutu meydana getiren kongreye Hamashbir delegeleri de katıldı ve Histadrut böylece hem işçi ve hem kooperatifçiler tarafından kurulduğundan dolayıdır ki Histadrut dediğimiz gibi işçi ve kooperatifler birliği vasfına haizdir ve bunu muhafaza etmektedir.

Kooperatifler, kooperatif birliği dahilinde her ne kadar müstakil olarak hareket ederlerse de yine de en hayatî meselelerde son kararın Histadruta ait olduğu görülür. Meselâ; a) Bir kooperatif bir ticarî işletme haline geçme kararına genel kurulun marifetiyle

varması halinde, Histadrutun genel kurulun kararını tasdik, tasvib etmesi lâzımdır. Aksi halde Histadrut bu yeni şekli beğenmeyip kararı veto edebilir. Demek ki Histadrutun veto hakkını kullanması halinde genel kurul ne şekilde karar vermiş olursa olsun kooperatif Histadrutun istediği statüyü muhafazaya mecburdur.

b) Kooperatif kârlarının taksimi bakımından nihaî söz ve karar Histadruta ait bulunmaktadır.

Demek oluyor ki kooperatiflerin genel kurullarının aldıkları kararların Histadrut tarafından tasvibi gerekmektedir.

Kâr taksimi bahsinde de Histadrut lüzumlu gördüğü veto hakkını kullanabilmektedir.

Başlıca kooperatif müesseseleri şunlardır;

1) *Hamashbir*, bunlar istihlâk kooperatifleridir.

2) *Tnuvo*, bunlar «Tarım Satış Kooperatifleri Birliği» ayağındadır.

Bunlar yani Tnuvo, Kibutz ve Moshavlarda elde edilen tek mil ürünleri satın alırlar ve satışı bunlar yaparlar. Tnuvoyu bizim Tarış ve Fısko birlik gibi kooperatif birliklerimize benzetebiliriz, ancak Tnuvonun gerek faaliyet sahası ve gerekse kendilerine sağlanan hak ve selâhiyetler bunlardan çok ileri durumdadır.

3) *İstihsal Kooperatifleri Birliği*:

Tekmil istihsal kooperatifleri (Taşıt İstihsal, Sanayi İstihsal) hep bu birliğe dahildir.

İsrail kooperatif kanununa göre iki türlü kooperatif şirketleri vardır.

a) Ferdî üyeliğe bağlı şirketler:

Bu şekildeki kooperatif şirketlerde üyelik ferdidir. Yani her şahıs, aile vesaire kooperatife ortak olur. Yani bu bildiğimiz normal kooperatifçilik faaliyetidir.

b) Merkezî kooperatif şirketleri:

Buraya Hamashbir, Tnuvo İstihsal Kooperatifler Birliği, birlik ve teşekkülle dahil olur.

Kooperatifler sıkı bir kontrole tabi olup *Odit* birlikleri tabir edilen bir nevi revizyon birlikleri marifetiyle yürütülmektedir.

Tekmil kooperatifleri içine alan Hevrat Oudim bu bakımdan da geniş selâhiyetleri haiz bir nevi Millî bir Odit birliği yani Millî Kooperatifler revizyon birliği olarak da ifade edilebilir.

Seçimlere gelince; Hevrat Oudim ile Histadrutun seçimleri müstereken yapılır. 4 senede bir yapılan seçimlerde bir kurul seçilir ve 300 kişilik seçilen kurul 100 kişilik bir icra komitesi seçer. İcra komitesi ayda bir toplanır ve aralarından 16 kişilik daimî vazife gören bir sekreterlik bürosu teşkil eder. (Bunlar bir nevi devamlı işçi ve kooperatifçilik hareketlerini doğrudan doğruya idare eden kimselerdir) Aralarından bir tane sendikacılık ve bir tane de kooperatifçilik dairesi başkanı seçilir.

Bu vesileyle garip bir noktaya da temas etmek isterim. İsrailde el'an bizim eski Mecelle hukuku hâkimdir. Tekmil müesseselerin mecelleye göre kayıt edilmesi gerekmektedir. Hevrat Oudim ise kooperatif kanununa göre kurulmuş ve kayıt edilmiş bulunduğundan seçimler sırasında biri mecelleye diğeri de kooperatif kanununa uygun iki toplantı yapılması gerekir. Zira biri kâr gütmeyen bir müessesese diğeri ise ticarî bir müessesedir.

Hamashbirin 1961 deki bütçesi 300 milyon İsrail lirası (takriben 120 milyon dolar), Tnuvonun bütçesi ise 150 milyon İsrail lirasıydı (takriben 60 milyon dolar.)

Solel Boneh :

Yine Histadrut teşkilâtı içinde *Solel Boneh* tabir edilen inşaat ve tesisat faaliyetlerini yürüten büyük bir iktisadî teşekkül mevcut bulunmaktadır.

Solel Boneh'in merkezi Hayfa'da bulunmakta olup yol, liman, hava alanları, tünel, hastahane, köprü, apartıman ve meskenler inşa eden Histadruta ait büyük bir teşekküldür.

Solel Boneh, Histadrutun içinde 1920 senesinde kurulup faaliyete geçtiği zaman sadece 20 kişinin çalıştığı küçük bir teşkilâtı. 1962 sonunda Solel Boneh'in muhtelif tesislerinde çalışanların adedi 70.000 kişiyi tecavüz ediyordu. Bu çalışanların bir kısmı hariçte faaliyette buldukları 10 memlekette istihdam edilmektedir. Memleketimizde de bir takım inşaat işlerine girişmiş olan Solel Boneh, hariçte en fazla Afrikada faaliyette bulunmaktadır. Gayet güzel Türkçe konuan Solel Boneh Umum Müdürünün bize verdiği malû-

mata göre yalnız Afrikada 350 mühendislerinin kendi tesislerinde çalışmaktaymış.

Solel Boneh, Histadruta ait olduğundan sosyal haklara fazlasıyla riayet edilmektedir. Yine Umum Müdürlüğün verdiği izahata göre Asya ve Afrikada da inşaat faaliyetinde bulunurken yerli işçilere yardım edilmektedir. Aynı zamanda Asya - Afrika Enstitüsü tarafından geniş mikyasta Solel Boneh tarafından finanse edilmektedir.

Yine ilgililerin ifadesine göre Solel Boneh fazla kârdan kaçınmakta, % 4 - 5 kâr ile iktifa etmektedir. Düşük kâr prensibiyle hareket ettiklerinden dolayıdır ki bilhassa yabancı memleketlerde diğer rakip firmalardan daha ucuza iş yapmaları mümkün olmaktadır. 1961 senesinde Solel Boneh'in yabancı memleketlerdeki iş faaliyetleri 60 milyon doları bulmuştur.

Görülüyor ki Histadrut aynı zamanda büyük bir işverendir.

IV — ZİRAİ REFORM CEMAATLERİ

1) Kibbutz :

Kibbutz büyük bir aileye benzetilir. Burada hiç kimse hususî bir mülkiyete sahip olmayıp, teknil mamelek cemaatteki üyelere ait bulunmaktadır. Zaten Kibbutz'un en başta gelen hususiyeti, hususî mülkiyetin mevcut olmamasıdır. Teknil istihsal vasıtaları, arazi ve istihlâk maddeleri kollektif mülkiyet halindedir.

Kibbutz'a dahil olan üyenin sadece şahsî eşyası kendi mülkiyetindedir.

Kibbutz içinde tedavülde para mefhumu da olmayıp, lüzum da yoktur. Her üye cemaate bilgi, meslek ve mesaisini vererek karşılığında bir ücret talep etmez. Ancak yemeğini, tıbbî yardımları, çocukların eğitimini ve başka yerlerde para ile temin edilecek eşya ve hizmetleri bedava alır.

Üyelik tamamen ihtiyaridir, yeni üye olmak isteyenler bir tecrübe devresinden geçtikten sonra kabul edilirler. Buradan herkes istediği anda ayrılabilir. Böylece KOLHOZ'lar ile aradaki farkı meydana çıkmaktadır. Kolhoz tam mânasıyla mecburiyet esasına göre kurulmuştur. Girmek ve çıkmak serbest olmayıp, o bölgede

yaşayan ve yaşamaya icbar edilmiş olan kimse Kolhozda kalmaya mecburdur. Ayrılmak istemesi mevzubahis olmadığı gibi böyle bir düşünce rejime ihanet sayılır. Komünist rejime ihanetin suç ve akitbetini tahmin de güç olmasa gerekir.

Kibbutz bir ütopi değildir. Çünkü elli seneden beri tatbik edilegelmektedir.

Bazı kimseler Kibbutz'u bir fantazi, hayalî bir teşebbüs olarak farzedip, bunu bir nevi Fourier'in tahayyül ettiği Falonj sistemi ile de karıştıranlara rastlanmaktadır. Şunu hemen ifade edelim ki Kibbutz az çok Fourier'in hayalinin realize edilmiş bir şeklidir.

Bugün 225 Kibbutz mevcut ve 85.000 kişi buralarda kooperatifçi bir ruhla yaşamaktadır.

Yukarda bir nebze bahsettiğimiz gibi Kibbutz üyeleri çalışmaları karşılığı bir ücret almazlar. Bütün ihtiyaçlarını Kibbutz'da kurulmuş olan ve bizzat orada yaşayanların çalışıp imal ettikleri mamullerle karşılaşırlar. Bu şekilde bize bir kışla hayatını canlandırdıkları görülür. Meselâ: postal, elbise, diğer giyecek mamulleri gibi... Ayrıca Kibbutz'a ait olan bir kütüphaneden istifade edilmekte ve oyun sahaları bulunmaktadır. Bunlardan başka askerlikteki talmim yerlerine geçen iş yerleri mevcuttur. Burada Kibbutz idare heyeti her şeyi saatle ayarlamış olup, bu saatler dahilinde üyeler vazifelerini görmektedirler. Meselâ dahil üyelerin büyük bir kısmı tarlalara bir kısmı tezgâhlara, atelyelere ve nihayet bir kısmı da mutfak, kütüphane gibi yerlere gitmektedir.

Kibbutz üyeleri siyasî partilere dahildirler. Umumiyetle bir Kibbutz toplu olarak bir partiyi destekler ve oranın üyesidir. Kibbutz'da yaşayanların % 80 i Histadrut'un üyesidir.

Netice olarak diyebiliriz ki, Kibbutz sakinleri bir şeye sahip olmaksızın çalışmak ve bir şey yaratmak üzere bir araya gelmiş ve ya getirilmiş bir nevi işçilerdir.

2) Moshav :

Kibbutzların yanında ayrıca Moshav'lar da vardır. Moshavlar Kibbutzlardan şu noktada ayrılmaktadırlar: Ferdietcilik ile cemaat arasında bir denge mevcuttur ve bunlarda aile siklet merkezi teşkil eder.

Aile, kendisine ait bir mahalde (29, 60 ve 250 dönümlük arazilerde) çalışırlar. Kendi emekleriyle istihsal ettikleri maddeler kendilerine aittir. İstihsal ettikleri maddeler ne kadar fazla olursa kendileri de o nisbette kazançlı olurlar. Ancak, bunlar istihsallerini herhangi bir yere satamayıp, yalnız kooperatife devretmeye mecburdurlar. Satışı ancak kooperatif yapar. İstihsal için lüzumlu araçlar cemaate aittir.

Son zamanlarda Moshavlar çok artmıştır. Halen İsrail'de 320 Moshav bulunmakta bunlar da 102.000 kişi yaşamaktadır.

Görülüyor ki Moshavlar hususî mülkiyete yer vermiş fakat istihsal maddelerinin alım ve satımında bir takım tahditler vazetmiştir. Böylece Moshavlar Kibbutza nazaran serbest ekonomi sistemine kaçan bir sistemle idare edilmektedirler. Karşılıklı yardım şarttır. Hastalık halinde veya bir makine tedariki icabettiğinde müşterek hareket mecburiyeti vardır.

İsrail'in ilk kuruluşunda Kibbutzlar ekseriyeti teşkil ederken bugün Moshavların daha fazla rağbet gördüğü müşahade edilmektedir. Bu arada Türkiye'den giden Musevilerin hepsinin Moshavlarda olduğu görülmüştür. Bunlardan iki tanesini ziyaret ettim ve çok yakınlık gördüm. Hayatlarından memnun oldukları halde Türkiye'ye olan hasretlerini de belirtmişlerdir. Bu arada bunu da zikretmeyi faydalı gördüm.

